GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḌI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe șése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România și străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ XLIX.

SĖ PRENUMERĂ:
la poște, la librării și pe la dd. corespondențĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicar

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 225. — *Lunĭ, Marțĭ 7 (19) Octomvre.* — 1886.

NOU ABONAMENTŬ
la
„GAZETA TRANSILVANIEI.“

Cu 1 Octomvre 1886 st. v., s'au începutŭ **unŭ nou abonamentŭ**, la care invitămŭ pe toțĭ onorații amicĭ și sprijinitorĭ ai foiei nóstre.

Prețulŭ Abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:
pe trei lunĭ **3 fl.**
„ șése „ 6 „
„ unŭ anŭ **12** „

Pentru România și străinătate:
pe trei lunĭ **10 francĭ**
„ șése „ **20** „
„ unŭ anŭ **40** „

Abonarea se póte face mai ușorŭ și mai repede prin **mandate postale**.

Abonațilorŭ de păn'acum li-se recomandă a însemna pe cuponŭ numĕrulŭ fășiei sub care au primitŭ ḍiarulŭ.

Domnii ce se vorŭ aboná din nou sĕ binevoéscă a scrie adresa lămuritŭ și a arĕta și posta ultimă.

Administrațiunea.

Ungurii și libertatea popórelorŭ.

(Articulŭ finalŭ.)

Brașovŭ, 4 Octomvre 1886.

Ce voescŭ Ungurii cu politica lorŭ de „libertate“ și „independență“ unguréscă?

Fruntașii lorŭ nĭ-o spunŭ în parlamentŭ, în adunărĭ și în pressă, că voescŭ „sĕ întăréscă statulŭ ungarŭ.“

Fórte bine. — Amŭ învĕțatŭ încă în clasele primare cu toții, că și statulŭ este unŭ organismŭ, care e supusŭ acelorŭ legĭ naturale ca și alte organisme din lume. Ca sĕ se pótă desvolta în tótă puterea, pretinde și organismulŭ statului sĕ fiă sănĕtóse tóte părțile sale constitutive. Aceste părțĭ însĕ au nevoiă, ca și membrele unui corpŭ, înainte de tóte de liberă mișcare, ca fiecare sĕ-șĭ pótă împlinì funcțiunea sa naturală, căcĭ la din contră organismulŭ se slăbesce și se vestejesce.

Avut'au în vedere politicii ungurĭ aceste esigențe neînlăturabile ale legilorŭ naturei, când li s'a cerutŭ sĕ dea organismului statului ungarŭ putința de a se desvolta liberŭ și conformŭ cerințelorŭ naturale?

Inainte de tóte Ungurii dela putere au croitŭ pentru acestŭ statŭ o haină, ce nu se potrivea pe corpulŭ sĕu, pentru că era prea strîmtă. In locŭ de a o lărgì, pentru ca tóte membrele lui constitutive sĕ se pótă mișca liberŭ întrînsa, ei de douĕḍecĭ de anĭ, de când au luatŭ frênele guvernului în mână, totŭ mereu o mai strîmtéză printr'unŭ șirŭ infinitŭ de legĭ, de ordonanțe și de dispositiunĭ asupritóre.

Lucră regimulŭ ungurescŭ pentru întărirea statului și în interesulŭ libertății și alŭ independenței sale, când se silesce de a strînge popórele nemaghiare în chingile legilorŭ și ordonanțelorŭ specifice maghiare, carĭ împiedecă desvoltarea lorŭ liberă și naturală?

Dér — ḍice organulŭ opoziționalŭ din Clușiu — nu póte servi spre întărirea statului, décă fiecare naționalitate ar avé constituția ei deosebită.

Amŭ voi sĕ ne spună fóia unguréscă, când au cerutŭ Românii de aicĭ o constituțiune deosebită românéscă? Și, décă nu le placŭ constituțiunile deosebite, cine îi împiedecă pe Ungurĭ de a face, ca constituțiunea esistentă sĕ se modifice și sĕ se lărgéscă astfelŭ ca sĕ pótă încăpé în cadrulŭ ei și drepturile naționale ale popórelorŭ nemaghiare? Cine îi împiedecă de a aduce legĭ și ordonanțe nu pentru a suprima ci pentru a înainta desvoltarea individualității naționale ale acestorŭ popóre?

Décă esistă pentru ei vr'o piedecă, acésta póte fi numai lipsa sêmțului de libertate și de dreptate, nenorocitulŭ șovinismŭ, ce s'a încuibatŭ în inima politicilorŭ ungurĭ, amețîndu-le mințile și turburându-le vederile.

In ceea ce privesce modulŭ cum cugetă asupra libertății altorŭ popóre, precum și sêmțulŭ lorŭ de echitate și de dreptate, teroriștii ungurĭ de astăḍĭ potŭ da mâna fără sfială cu Rușii. Ba noi susținemŭ, pe temeiulŭ esperiențelorŭ, ce aprópe ḍilnicŭ trebue sĕ le facemŭ, că ei au întrecutŭ de multŭ pe Rușĭ și décă n'au putută produce resultate mai marĭ, à la Muravieff, causa este că n'au puterea, de care dispune guvernulŭ marelui imperiu nordicŭ.

Sĕ ne închipuimŭ numai unŭ momentŭ ce s'ar fi alesŭ de noi Românii și de instituțiunile nóstre, câte au mai rĕmasŭ încă în ființă décă miniștrii din Pesta arŭ fi dispusŭ numai timpŭ de unŭ anŭ de ḍile de puterea discreționară, ce-o esercită guvernulŭ din Petersburg față cu supușii Țarului.

„Constituțiunea ungară“ — ne asigură fóia clușiană“ — „oferă scutŭ locuitorilorŭ de orĭ-ce rassă din acestŭ statŭ“. Acésta se póte admite numai indirectŭ, încâtŭ adecă în adevĕrŭ constituțiunea esistentă a impiedecatŭ și împiedecă pe teroriștĭ de a procede curatŭ după calapodulŭ muscălescŭ.

Persecuțiunile în contra naționalităților sĕ și facŭ mai multŭ numai prin călcarea constituțiunei și a legilorŭ esistente și nu odată s'au jăluitŭ foile teroriste maghiare, că aceste legĭ le-au acordatŭ naționalităților prea multă libertate. Ba s'au înființatŭ cu mare svonŭ și cu marĭ cheltuelĭ Kulturegyleturĭ, numai și numai spre a puté împlé unele din lacunele, ce s'au ivitŭ în acțiunea de prigonire a limbei și a naționalității Nemaghiarilorŭ, prin faptulŭ, că guvernulŭ, din causa constituției esistente, nu dispune de puterea discreționară dorită.

„Societatea maghiară trebue sĕ sară în ajutorulŭ guvernului, căcĭ puterea lui nu e de ajunsŭ spre a maghiarisa diferitele naționalitățĭ după cum pretinde interesulŭ statului unitarŭ maghiarŭ!“

Acésta a fostŭ devisa, cu care kulturegyletiștii s'au aruncatŭ în luptă. Fóia opoziționălă maghiară din Clușiu trebue sĕ-o sciă, căcĭ ea stă în fruntea acestei lupte. De ce se mai frămêntă dér înzadarŭ, spre a ne face cu totadinsulŭ sĕ credemŭ, că domnii Tisza, Apponyi, Szilagyi, Iranyi și soți, lucră în interesulŭ libertății și independenții statului ungarŭ? De ce își mai dau silință a face pe lume sĕ crédă, că entusiasmulŭ lorŭ pentru libertatea popórelorŭ din peninsula balcanică este sincerŭ și nefățăritŭ?

Suntŭ pline colónele foilorŭ ungurescĭ de strigăte de indignare, din causă că Rușii facŭ presiunĭ neiertate asupra Bulgarilorŭ. Fórte bine facŭ, că se indignéză. De ce nu-șĭ redică însĕ aceste foi măcarŭ o singură dată vocea, când vĕdŭ, că milióne de Românĭ din statulŭ ungarŭ suntŭ maltratațĭ și prigonițĭ de către argații puterei numai pentru cuvêntulŭ, că vorŭ sĕ-șĭ păstreze limba și naționalitatea?

De ce nu-șĭ redică vocea, când vĕdŭ, că față cu noi se calcă ḍilnicŭ constituția, se calcă legile înlocuindu-se cu ordonanțe arbitrare?

E mai puținŭ prețiósă pentru Ungaria libertatea popórelorŭ sale proprii, decâtŭ libertatea popórelorŭ din peninsula balcanică?

Rĕspunsulŭ bulgarŭ la nota ruséscă.

„Agenția Havas“ comunică cuprinsulŭ notei bulgare către agenția rusă, notă despre care ni se telegrafiase pe scurtŭ. Étă ce ḍice nota:

Ministrulŭ afacerilorŭ străine alŭ Bulgariei, rĕspunḍêndŭ la nota agenției rusescĭ, — privitóre la circulara ministerială, care ruga pe agenții diplomaticĭ sĕ învite pe supușii străinĭ a nu se amesteca în alegerĭ, — expune motivele carĭ au îndemnatŭ pe guvernŭ sĕ facă acéstă comunicațiune. „Rĕspunsulŭ ḍice că mai multe state manținŭ cu o mare îngrijire drepturile capitulațiunilorŭ de carĭ chiarŭ Rusia a usatŭ adesea. In aplicarea capitulațiunilorŭ se întêmplă câteodată nisce conflicte între autoritățile consulare și bulgărescĭ, mai cu sémă în privința punerei în libertate imediată a supușilorŭ străinĭ arestațĭ ca compromișĭ într'o afacere de poliță si de ordine interióră. Numai pentru a preveni astfelŭ de conflicte, ministrulŭ a indicatŭ mĕsurile luate în privința străinilorŭ, carĭ ar contraveni legei privitóre la alegerĭ.“

»Agenția va admite, că pentru a manținé ordinea și siguranța în țéră, e indispensabilŭ ca acțiunea autorității sĕ nu fiă împedecată. Altfelŭ ar fi necesarŭ ca agențiile sĕ-șĭ ia asupră-le obligațiunea de a lua chiarŭ ele mĕsurĭ contra supușilorŭ lorŭ insubordinațĭ“

„Ministrulŭ esprimă convingerea că guvernulŭ rusŭ, informatŭ asupra acestui casŭ, va aproba motivele carĭ au îndemnatŭ pe ministrulŭ bulgarŭ a adresa tuturorŭ agenților circulara în cestiune. Motivele acestei circulărĭ suntŭ întărite prin faptulŭ, că cu 2 ḍile înainte de alegerĭ a sositŭ la Sofia unŭ mare numĕrŭ de străinĭ suspecțĭ, carĭ au aruncatŭ alarma în cartirele populate ale capitalei. Câtŭ despre blamulŭ energicŭ din partea generalului Kaulbars, nota spune că miniștrii bulgarĭ primescŭ unŭ blam numai din partea representațiunei naționale cum e stabilitŭ în tóte țĕrile constituționale.«

„Nota mai ḍice: Prin ordinulŭ generalului baronŭ Kaulbars a-țĭ binevoitŭ a-mĭ declara în nota vóstră din 28 Septemvre, că alegerile făcute la acéstă dată vorŭ fi considerate de guvernulŭ imperialŭ ca nelegale, adecă contrarŭ cu legile principatului. Cum însĕ acéstă notă nu arată nicĭ unŭ textŭ de lege, care sĕ demonstreze acéstă ilegalitate, bine-voițĭ a-mĭ permite sĕ expunŭ motivele, carĭ stabilescŭ în ochii guvernului bulgarŭ caracterulŭ legalŭ alŭ alegerilorŭ din cestiune. D-vóstră cunóscețĭ că tratatulŭ dela Berlinŭ, punĕndŭ basele existenței politice ale principatului, stipula asemenea că o adunare de notabilĭ va fi convocată la Tĕrnova pentru elaborarea unei constituțiunĭ, care trebuia sĕ servéscă de basă dreptului publicŭ interiorŭ alŭ țĕrei. Acéstă constituțiune, care a fostŭ în adevĕrŭ elaborată sub auspiciile comisarului imperialŭ rusescŭ și aprobată de representanții puterilorŭ, este temelia întregei legislațiunĭ bulgărescĭ.«

»De aceea, departe de a contesta legalitatea acestui actŭ, guvernulŭ imperialŭ a mărturisitŭ mai multŭ decâtŭ odată și în modŭ oficialŭ prin agenții sĕi dorința sa de a vedé respectată constituțiunea. Articolulŭ 43 din constituțiă stipuléză, că principatulŭ bulgarŭ va fi guvernatŭ în modŭ strictŭ prin legile carĭ vorŭ fi făcute și promulgate în formele arătate de constituția de față. Prin urmare, spre a stabili legalitatea sĕu ilegalitatea alegerilorŭ de Dumineca trecută e necesarŭ sĕ se raporteze legilorŭ speciale, carĭ cârmuescŭ materia«.

»Dér după articululŭ 25 alŭ legei electorale, alegerile suntŭ verificate de adunarea națională însășĭ, singurulŭ și uniculŭ judecătorŭ asupra regularității și validităței lorŭ. Décă der nu-i este datŭ sĕ prejudece cestiunea care relevéză competința exclusivă a adunărei naționale, guvernulŭ bulgarŭ crede, în ceea ce privesce acțiunea sa, că s'a manținutŭ în limitele puterilorŭ și atribuțiunilorŭ sale, convocândŭ colegiile electorale pentru ḍiua de 28 Septemvre, căcĭ și în acestŭ faptŭ s'a conformatŭ dispozițiunilorŭ luate de representanții poporului într'o recentă sesiune estraordinară«.

»Vĕ rogŭ sĕ bine-voițĭ a supune considerațiunile precedente guvernului vostru, care sperŭ că va aprecia rațiunile, carĭ au făcutŭ pe guvernulŭ bulgarŭ sĕ privéscă ca legale alegerile de carĭ e vorba«.

Guvernulŭ n'a rĕspunsŭ încă la a treia notă în privința turburărilorŭ de Dumineca.

Marina englesă.

„Pall Mall Gazette« a provocatŭ o mare sensațiune prin publicarea unorŭ estrase dintr'unŭ memoriu pe care

lordulŭ Charles Beresford, membrulŭ administraţiunei amiralităţei, în calitatea sa oficială l'a inaintatŭ ministerului marinei.

Lordulŭ Beresford blaméză fără cruţare starea în care se găsesce astădĭ marina. Elŭ afirmă că Angliei i lipsesce astădĭ o conducere inteligentă în ceea ce privesce flota. Flota nu e pregătită pentru unŭ rĕsboiŭ. Amiralitatea cu tótă experienţa dela 1885 a neglijatŭ de a stabili unŭ planŭ pentru procurarea materialului de rĕsboiu, pe când Germania, Francia şi Rusia în acestŭ scopŭ au unŭ statŭ-majorŭ deosebitŭ, care stabilesce chiar şi cele mai minuţióse planurĭ pentru preparativele de rĕsboiŭ. In deosebĭ e condamnabilă întocmirea care înlesnesce vaselorŭ străine ce plutescŭ pe apele îndepărtate sĕ pótă afla mai curêndŭ declararea de resboiŭ decâtŭ vasele englese. Efectivulŭ marinei în timpŭ de rĕsboiu e insuficientŭ. Prima reservă a flotei francese în 48 óre e mobilisată. Anglia însĕ are trebuinţă de 5 dile pentru o asemenea mobilisare. Staţiunilorŭ coloniale englese le lipsesce unŭ planŭ pentru procurarea de cărbunĭ, iar o ordine de bătae nu esistă de locŭ.

In fine lordulŭ Beresford propune, pentru procurarea de informaţiunĭ, înfiinţarea unui departamentŭ deosebitŭ, care ar avea sĕ se informeze despre starea flotelor streine şi despre nouele invenţiunĭ, cum şi de a se ocupa cu totŭ felulŭ de proiecte privitóre la pregătirea de rĕsboiu.

Armata italiană.

»Italia Militară", organulŭ ministerului de resboiŭ din Roma, vorbesce despre armata şi marina Italiei şi constată că pressa întrégă recunósce trebuinţa regulărei tuturorŭ cestiunilorŭ privitóre la reorganisarea armatei, de aceea mĕsurile carĭ s'ar lua în acéstă privinţă n'ar întêmpina nicĭ o oposiţiune.

Cu chipulŭ acesta bugetulŭ marinei, care astădĭ e de 80 milióne, ar trebui ridicatŭ la 100 milióne. Cavaleria ar trebui împărţită în 24 regimente cu câte cincĭ escadróne, astfelŭ că fiă-care corpŭ de armată sĕ pótă avea câte 2 regimente. Alte 4 regimente, avêndŭ unŭ numĕrŭ corespundĕtorŭ de artileriă călare, ar forma o divisiune de cavaleriă de sine stătătóre. Artileria ar trebui sporită încă cu 4 regimente şi bateriile în locŭ de 8 ar trebui sĕ aibă numai câte 6 tunurĭ.

Efectivulŭ companiilorŭ de infanteriă în timpŭ de pace ar trebui sĕ se compună din celŭ puţinŭ 120 ómenĭ (actualmente 110). Liberarea soldaţilorŭ după unŭ serviciu de 2 anĭ ar trebui cu desĕvêrşire sĕ înceteze.

Decă aceste reforme vorŭ fi primite, bugetulŭ armatei va fi de 250 milióne, adecă cu 50 milióne mai mare decâtŭ astădĭ.

SCIRILE ḌILEI.

Diarulŭ vienesŭ »Die Presse" publică următórea informaţiune: Guvernulŭ austriacŭ şi celŭ unguresců în inţelegere cu ministerulŭ de esterne avêndŭ în vedere *simptomele de apropiere* ce se pregătescŭ intre *România* [şi] *Austro-Ungaria*, a încuviinţatŭ cererea căilorŭ ferate austro-ungare d'a revoca denunţarea tarifelorŭ unioniste austro-ungaro-române, care era sĕ între în vigóre la 1 Noemvre. Bine înţelesŭ, sferele nóstre conducĕtóre s'au asiguratŭ mai întêiŭ de consimţĕmêntulŭ căilorŭ ferate române.

—x—

Ministrulŭ unguresců de agricultură, industriă şi comerţŭ a ordonatŭ, în înţelegere cu celŭ de justiţiă: 1) Mărcĭ protectóre industriale cu portretele Maiestăţilorŭ Lorŭ séu ale membrilorŭ familiei domnitóre, nu se potŭ intrebuinţa pentru a însemna marfa; 2) Pentru astfelŭ de mărcĭ protectóre, dér portretele în legătură cu alte semne, e necesară aprobarea pré-înaltă, ce se obţine prin ministrulŭ de agricultură etc. în înţelegere cu ministrulŭ de interne, resp. Banulŭ Croaţiei etc., şi cu ministrulŭ de comerţŭ austriacŭ; 3) Cei ce s'au folositŭ până acumŭ, în bună credinţă, de marce ca cele de sub punctulŭ 2, rĕmânŭ neatinşĭ prin disposiţia de faţă.

—x—

În *Şeica-mare* s'a deschisŭ o scólă poporală de statŭ. Nr. elevilorŭ e 5, ér alŭ elevelorŭ 13. Ca învĕţătorŭ funcţionéză unŭ anumitŭ Koncz, absolventŭ alŭ preparandiei de statŭ din Deva, érŭ ca învĕţătóre Wilhelmina Lindner, fiica profesorului dela universitatea din Cluşiu, Dr: Gustav Lindner. — Şoviniştii nu'şĭ potŭ plăti învĕţătorii, lăsându'i sĕ móră de fóme, şi cu tóte astea nu slăbescŭ din dragostea maghiarisărei comunele nemaghiare! Ce orbire pentru ca sĕ sufere fiascurĭ!

—x—

Aţĭ mai auditŭ lucru naibii? Isvórele băilorŭ *Zizinului* conţinŭ materii „otrăviciósee«, şi pentru ca sĕ afle acésta, comuna nóstră a cheltuitŭ 600 fl. A trimesŭ adecă apă din amêndouĕ isvórele la staţiunea de analisă chemică a statului în Pesta. »Chemiculŭ« *Liebermann* a găsitŭ că isvorulŭ Ferdinand *nu* conţine iodŭ, ér isvorulŭ Ludovicŭ conţine numai 0·6 miligrame ferŭ, încolo 46 miligrame oxidŭ de mangan şi 3·2 miligrame oxidŭ de plumbŭ într'unŭ litru de apă! Comuna minunându-se, că până acum încă nicĭ unŭ óspe nu s'a otrăvitŭ cu apa dela Zizinŭ, a însărcinatŭ pe profesorulŭ de chemiă de aci K. *Jüngling* împreună cu o comisiune de medicĭ sĕ facă o nouă analisă şi étă ce au găsitŭ: isvorulu Ferdinandŭ conţine iodŭ multŭ, ér isvorulŭ Ludovicŭ nu conţine nicĭ urmă de plumbŭ, din contră mai multŭ ferŭ şi mai puţinŭ oxidŭ de mangan de cum a descoperitŭ analisa din Pesta. Comuna va mai încerca şi cu o autoritate chemică. Vorba e că s'au dusŭ în vêntŭ 600 fl.?

—x—

»Pester Lloyd« din 15 Octomvre spune, că *restanţele la tabla reg. din Budapeşta* crescŭ mereu. Până acum numerulŭ lorŭ sĕ urcă la 30,000. Fiă-care se póte convinge că cu înfiinţarea unui mijlocŭ de ajutorare provisorŭ, nu se va puté înlătura acéstă calamitate.

—x—

In Ciucŭ-Vadotfalva au arsŭ la 8 Octomvre n. 5 şurĭ cu provisiune cu totŭ şi o casă. Comuna n'are nicĭ o pumpă, ér poporaţiunea, în locŭ sĕ stingă foculŭ, a găsitŭ mai cu cale sĕ'şĭ stingă setea devastândŭ pivniţa comerciantului de rachiu de acolo.

—x—

Unŭ diarŭ din Severinŭ ne spune că s'a găsitŭ la o adêncime de trei metri unŭ *canalŭ din timpulŭ Romanilorŭ,* avêndŭ 3 metri grosime şi 5 metri lărgime. Direcţiunea canalului este dela Dunăre spre miédă-nópte; In interiorŭ póte merge unŭ omŭ călare. Construcţiunea este fórte tare şi a tribuitŭ sĕ fiă spartă cu dinamită.

—x—

In *Esseg* s'au *furatŭ* 2500 fl. banĭ gata, câte douĕ losurĭ Keglevich, Palffy, Windischgraetz, turcescĭ, câte trei losurĭ din 1860 şi 1864, d'ale regulării Dunării, Salm şi Clary, mai departe trei obligaţiunĭ rurale ungare de câte 1000 fl., cincĭ obligaţiunĭ de statŭ de câte 1000 fl., precum şi mai multe preţióse, unele cu iniţialele M. H.

—x—

Congresulŭ geodesicŭ, care trebuia sĕ se deschidă la Berlinŭ în diua de 20 Octomvre, a fostŭ amânatŭ pe diua de 27 Maiu anulŭ viitorŭ.

—x—

Nou abonamentŭ la teatru. Cu diua de mâne, Marţĭ 7 (19) Octomvre se începe alŭ doilea abonamentŭ la teatrulŭ germanŭ şi se va începe cu piesa „Walzerkönig« cu cântărĭ. Directorulŭ Dorn, care, din causă că prima cântăréţă nu s'a ţinutŭ de contractŭ, a fostŭ până acum împiedecatŭ de a da operete, dér după ce va sosi dilele aceste noua cântăréţă definitivŭ angajată, vorŭ fi una după alta representate operetele nouĕ: »Don Cäsar«, „Nanon', »Nacht in Venedig«, „Zigeunerbaron«. La începutŭ sĕ vorŭ representa operetele bune mai vechĭ »Afrikareise" şi „Gasparone.« Dupăce va sosi şi cântăréţa memorată trupa va fi conpletă şi avêndŭ puterĭ bune dorimŭ zelosului directorŭ o participare câtŭ mai mare a publicului la alŭ 2 lea abonamentŭ.

—x—

Astă séră Lunĭ *trupa teatrală germană* va juca »Krieg den Frauen' séu „Die Antixanthippe,« comediă originală în 3 acte de Rudolf Kneisel.

Din dieta ungară.

In *şedinţa dela 13 Octomvre* se continuă desbaterea asupra petiţiunilorŭ în afacerea Ianski.

Emeric *Veszter* doresce sĕ se termine odată afacerea, dér nu împărtăşesce părerea comisiunei, că autografulŭ ar fi împrăştiatŭ tóte îngrijirile. E multŭ de făcutŭ, spiritulŭ armatei e în contrastŭ cu simţĕmintele naţiunei. Dér sĕ evitămŭ recriminările, deórece raporturile politice ne avertiséză sĕ uitămŭ certele, pentru ca naţiunea şi armata sĕ pótă întêmpina cu încredere reciprocă sosirea, póte apropiată, a timpurilorŭ critice. Dér acéstă împrejurare nu ne împedecă a spune, că armata comună e streină pentru noi; tóte naţionalităţile suntŭ representate în corpulŭ oficerescŭ mai multŭ decâtŭ cea ungurésca. Nu e mirare decĭ, că spiritulŭ unguresců nu află resunetŭ în acea armată, alŭ cărei corpŭ oficerescŭ e compusŭ din acele naţionalităţĭ, cu care ne hărţuimŭ de unŭ seculŭ. Trebue sĕ punemŭ capĕtŭ acestei stărĭ de lucrurĭ, lucrândŭ guvernulŭ într'acolo, ca se se înfiinţeze în ţéră institute de educaţiune militare, conduse de bărbaţĭ patrioţĭ. Legea şi procedura penală militară sĕ se reformeze. Primesce moţiunea lui Apponyi.

Carol *Vadnai* doresce ca elementulŭ unguresců sĕ fiă mai bine representatŭ în corpulŭ ofiţerescŭ. Autografulŭ a uşuratŭ de o grijă inima naţiunei. Privindŭ cele ce se întêmplă în Bulgaria, nu e cu cale sĕ acusămŭ spiritulŭ oficerilorŭ. Décă s'au ţinutŭ toaste antipatice nouĕ, s'au ţinutŭ şi simpatice. Separându-se armata, rĕulŭ nu se împedecă, căcĭ armată curatŭ ungurésca nu póte fi. Oratorulŭ consimte cu Apponyi, că suntŭ necesare reforme în armată, dér sĕ i se lase guvernului timpŭ. Primesce propunerea comisiunei.

Emil *Szemnecz* susţine moţiunea lui Györffy.

Otto *Hermann,* dice că sĕ se fi disŭ în autografŭ, că spiritulŭ armatei nu póte fi altulŭ decâtŭ acela alŭ regelui ungarŭ. Armata germană a învinsŭ fiindŭ însufleţită de idea unităţii naţiunei germane. Ce ideă se însufleţéscă armata nóstră comună? Nicĭ una. In 1866 regimente întregĭ s'au vorbitŭ sĕ nu'şĭ împlinéscă datoria.

Ministrulŭ *Fejervari:* Nu e adevĕratŭ!

Otto *Hermann:* Regimente întregĭ s'au datŭ prisoniere. Ele şĭ-au disŭ: Pentru ce ne luptămŭ? Pentru Austria unitară! Ce minune mai e şi asta? Regele Ungariei sĕ se pună în fruntea nóstră şi sĕ ne dică, că avemŭ sĕ luptămŭ pentru naţia ungurésca. Austria unitară e o noţiune biurocratică, nicĭ armata nicĭ cetăţenii nu se potŭ insufleţi pentru ea. La noi se învéţă patriotismulŭ unguresců, în altă parte celŭ austriacŭ, cehŭ, croatŭ. Sporirea salarielorŭ şi înaintările suntŭ singurele argumente, care potŭ mişca armata. Oratorulŭ îşĭ póte fórte bine cugeta casulŭ, ca statulŭ ungarŭ de sine stătătorŭ sĕ aibă armată de sine stătătóre şi sĕ încheiă cu Austria o alianţă defensivă şi ofensivă. Comanda e posibilă sĕ fiă şi atuncĭ unitară. La Sevastopolŭ au învinsŭ trupe franceze şi engleze. Primesce moţiunea lui Györffy.

Preşedintele: Nu potŭ trece cu vederea espresiunea că Austria e o noţiune diplomatică. (A vrutŭ sĕ dică biurocratică. Red.) Nu e la locŭ sĕ întrebuinţeze astfelŭ de espresiunĭ în douĕ parlamente, avisate reciprocŭ la frăţietate.

Alesiu *Papp* susţine propunerea minorităţii.

Ministrulŭ honvedimei *Fejervary* nu găsesce că e nevoiă sĕ se ia disposiţiunĭ legislatorice, deórece armata respectă legile şi constituţiunea nóstră. (Contradicerĭ în stânga.) Nu e adevĕratŭ că armata e influinţată în sensŭ contrarŭ constituţiunii; greşelĭ şi escese se întêmplă şi în alte părţĭ. Nu-i vorbă, e necesarŭ, ca trupele ungare sĕ aibă ofiţerĭ ungurĭ şi e liberŭ fiecare sĕ între în armată. şi cu bucuriă chiar se primescŭ oficerĭ ungurĭ. (Contradicerĭ în stânga.) Prin urmare nicĭ în acéstă privinţă nu e nevoiă de disposiţiunĭ deosebite. Nicĭ de înfiinţarea mai multorŭ scóle militare în Ungaria nu e nevoiă. (Ilaritate în stânga.) Şi étă de ce: în Ungaria suntŭ trei scóle reale inferióre militare, de unde tinerii trecŭ în scólele superióre. Dér atâţĭ cadeţĭ suntŭ acum în armată, încâtŭ trebue s'aştepte 3—4 anĭ până sĕ obţină rangulŭ de oficerŭ. Décă vomŭ mai înmulţi scólele, trebue s'aştepte tinerii 7—8 anĭ până sĕ ajungă oficerĭ.

Thaly: Trebue sĕ se înfiinţeze o academiă!

Ministrulŭ *Fejervary:* Cetiţĭ »Fóia ordinaţiunilorŭ armatei« şi vĕ veţĭ convinge, câţĭ oficerĭ esŭ pe fiecare anŭ din Academiă. Cu atâtŭ mai multŭ vorŭ aştepta cadeţii. Cumcă până acum nu s'ar fi întrebuinţatŭ puterĭ de învĕţămêntŭ patriotice, asta-i o aserţiune, dovedĭ nu s'au arătatŭ. (Strigărĭ în stânga estremă: Şi cărţile de învĕţămêntŭ!) Puterĭ de învĕţămêntŭ şi cărţĭ de învĕţămêntŭ suntŭ noţiunĭ deosebite.

Thaly: Se scriu de puterile de învĕţămêntŭ.

Ministrulŭ *Fejervary:* Arătaţi-mĭ cărţĭ, carĭ conţinŭ lucrurĭ nepatriotice, şi voiu lua mĕsurile necesare.

Thaly: Suntŭ în ele lucrurĭ contrare dreptului publicŭ. (Larmă'n drépta.)

Ministrulŭ *Fejervary:* Nu credŭ înainte d'a mi se dovedi.

Thaly: Potŭ da dece dovedĭ.

Ministrulŭ *Fejervary:* Reformarea legii penale militare e o cerere îndreptăţită, dér e greu a se face acésta. (Strigărĭ în stânga estremă: De 10 anĭ se ocupă cu acéstă afacere!) Da, în alte părţĭ se ocupă şi mai multŭ timpŭ. fără sĕ ajungă la unŭ resultatŭ. Asta nu-i lucru uşorŭ. E lucru tristŭ, că oratorii din stânga estremă la orĭ-ce ocasiune, posibilă şi neposibilă, atacă armata (Strigărĭ în stânga estremă: Nimenea n'a făcutŭ asta!), caută a-i înmormênta vada, înăuntru şi în afară de o potrivă. (Contradicerĭ în stânga estremă.) Trebue sĕ protestezŭ în contra acestorŭ persecuţiunĭ de sportŭ în contra armatei. Îndelungĭ şi sgomotóse contradicerĭ în stânga estremă. S'audimŭ! în drépta.) Respingŭ aserţiunea d-lui Otto Hermann, că în 1866, 40,000 de Ungurĭ nu şĭ-au împlinitŭ datoria, fiind-că n'au vrutŭ sĕ aibă o »patriă comună." Ungurulŭ (adecă Ungarulŭ. Red.) şĭ-a împlinitŭ deopotrivă cu credinţă datoria sa în armată la Königgrätz, Lisa şi Custozza. (Vii aprobărĭ şi aplause în drépta). Când a păcătuitŭ vr'odată armata în totalitatea ei contra constituţiunii nóstre? (Paulŭ Hoitsy: Asta ar fi şi straniu! Strigărĭ în stânga estremă: In totalitatea ei nu! Mişcare 'n stânga. S'audimŭ! în drépta). Décă acésta ar fi straniu, atuncĭ nu mai afirmaţĭ astfelŭ de lucrurĭ. Pentru unele greşelĭ şi excese nu se póte lovi în armată. (Const. Olay: Trebuia sĕ'i pedepséscă!)

Da, dér sĕ se lase timpŭ cercetărilorŭ, ér nu sĕ veniţĭ numai decâtŭ cu interpelărĭ, când încă respectivulŭ comandantŭ nu scia nimicŭ despre casŭ. Lăsaţĭ timpŭ şi veţĭ vedé, că se pedepsescŭ. D-lŭ deputatŭ voia sĕ se dea de martirŭ, dicêndŭ că a încercatŭ sĕ servéscă la marină şi la infanteriă, dér că a părăsitŭ serviciulŭ fiindu'i simţĕmintele patriotice ofensate. După a mea convingere, de aceea a întorsŭ spatele serviciului militarŭ, fiindcă simţea în sine acelŭ putemicŭ şi nenfrênatŭ talentŭ de oratorŭ poporalŭ, (îndelungă ilaritate), care în armată nu are terenŭ, pentru că acolo se cerŭ fapte, simţĕmêntŭ de sine, disciplină şi supunere tăcută! (Vii aprobărĭ şi aplause 'n drépta). Nu potŭ vedea o consecinţă logică în faptulŭ că domnii din stânga estremă pretindŭ o politică de mare putere (In stânga estremă: N'amŭ pretins'o!) — am auditŭ acésta deunădĭ — şi în acelaşĭ timpŭ sdruncină vada armatei vrêndŭ a o împărţi. (Larmă 'n stânga estremă. Vii aplause 'n drépta.) O armată unitară, mare şi puternică are în totŭ casulŭ mai multă destoinicia de resistenţă, decâtŭ douĕ-trei armate mai micĭ. (Contradicerĭ în stânga estremă). Asta-i unŭ faptŭ necontestabilŭ. Mai cereţĭ, ca spiritulŭ armatei sĕ fiă unguresců. Credŭ că nu e nimenea în acéstă cameră şi în afară de ea, care n'ar dori, ca teritoriulŭ Ungariei şi locuitorii lui de limbă unguréscă sĕ fiă de trei séu de patru orĭ mai mare, decum este în faptă de 1000 de anĭ, şi ca Ungaria în puterea unei armate ungare de sine stătătóre şi organisată pe o astfelŭ de basă sĕ dea cuvêntulŭ decisivŭ în Europa! Dér, durere, nu e aşa! Credŭ decĭ, că nu se cade sĕ ne suimŭ în norĭ, ci sĕ rĕmânemŭ frumosŭ pe pămêntŭ şi sĕ ţinemŭ sémă de referinţele esistente. (Mişcare în stânga estremă, aprobărĭ în drépta). Strămoşii noştri au lucratŭ fórte înţelepţesce, că apĕrarea patriei nóstre au încredinţat'o unei armate organisate comunŭ cu Austria. E cu neputinţă sĕ pretindemŭ dela acéstă armată unŭ spiritŭ esclusivŭ ungurescŭ; căcĭ sĕ nu uitămŭ, că pe lângă naţiunea unguréscă servescŭ în armată şi alte naţionalităţĭ; e absurdŭ prin urmare a pretinde sĕ domnéscă în ea unŭ spiritŭ unilateralŭ naţionalŭ. Eu dicŭ că simţĕmêntulŭ de datoriă e basa tuturorŭ virtuţilorŭ. (Vii aprobărĭ în drépta). Şi décă domnii dorescŭ ca corpulŭ oficerescŭ alŭ trupelorŭ ungurescĭ sĕ constea din Ungurĭ şi sĕ fiă însufleţitŭ de spiritŭ ungurescŭ, atuncĭ sĕ nu mai atace armata şi sĕ nu 'nspăimênte tinerimea d'a servi în armată.

Colom. *Thaly*: Nicĭ nu vremŭ sĕ servéscă!

Ministrulŭ *Fejervary*: Şi totuşĭ vreţĭ sĕ fiă ungurescŭ corpulŭ oficerescŭ?

Thaly: Vremŭ sĕ intre în armata separată unguréscă!

Ministrulŭ *Fejervary*: Asta'i altă cestiune, despre care încă voiu vorbi! Numai încetŭ, una după alta! (Ilaritate şi aplause 'n drépta). Numai intrândŭ tinerimea în armată, putemŭ ajunge sĕ avemŭ unŭ corpŭ oficerescŭ ungurescŭ, cu spiritŭ şi simţĕminte ungurescĭ. Altă cale nu e. S'a mai disŭ că trupele ce se întregescŭ din Ungaria sĕ jure pe constituţiunea unguréscă. Ce ar urma de aci? S'ar face o spărtură în armată, care mărindu-se din di în di ar duce acolo unde voescŭ domnii din stânga estremă: la instituţiunea armatei ungurescĭ. (Strigărĭ în stênga estremă: Asta o vremŭ!) Urmarea ar mai fi, că armata s'ar împărţi în părţĭ mai micĭ şi n'ar fi capabilă sĕ apere interesele monarhiei séu ale Ungariei. Dér eu nu credŭ, că e vr'unŭ Ungurŭ capabilŭ de acéstă operă herostratică! (Aplause sgomotóse 'n drépta). O armată întemeiată pe naţionalităţĭ nu se póte crea la noi, asta ar fi o fatală eróre. (Aprobărĭ în drepta). Primescŭ propunerea comisiunei de petiţiunĭ şi rogŭ a o primi şi camera neschimbată. (Indelungĭ aprobărĭ şi Eljen-urĭ în drépta).

Recursŭ contra dării pentru Kulturegylet

(Urmare şi fine).

2. Este lipsitŭ de orĭce basă de dreptŭ conclusulŭ din cestiune pentru-că orĭce donaţiune presupune, deşi nu bunăstarea, dér celŭ puţinŭ destoinicia celui ce face donaţiunea, însĕ este de notorietate publică, că în comitatulŭ nostru nicĭ contribuţiunile de statŭ nu se potŭ încassa, ba ce e mai multŭ restanţele acelora din anŭ în anŭ se înmulţescŭ într'atâta, încâtŭ suntŭ la ordinea dilii decisiunile administrative privitóre la concesiunile date, spre a vinde în licitare publică imobilele contribuabililorŭ pentru scóterea dărilorŭ publice; acesta e unŭ semnŭ, că destoinicia de a plăti dările locuitorii din comitatŭ a ajunsŭ acelŭ gradŭ, că însuşĭ erariulŭ e constrînsŭ a se atinge de averea fundamentală, numai ca sĕ 'şĭ pótă scóte pretenţiunile; în asemenea împregiurărĭ, triste după părerea mea, representanţa comitatensă chiar în interesulŭ bine înţelesŭ alŭ statului, nu póte şi nu este îndreptăţită a face pe Mecenatele, şi a întemeia fundaţiunĭ pe séma unei reuniunĭ înfiinţată de privaţĭ şi avisată la dărnicia societăţii, dicŭ nu póte întemeia fundaţiunĭ, carĭ nu stau în proporţiune cu raporturile materiale ale comitatului nostru, şi carĭ micşoréză şi aşa mai tare destoinicia de a contribui cu unŭ cuvêntŭ, fundaţiunĭ fără păreche, ce nu se potŭ împăca nicĭ cu numĕrulŭ, nicĭ cu starea materială a poporaţiunii; prin urmare conclusulŭ apelatŭ vatĕmă interesele statului, pentrucă prin acela se reduce şi aşa slaba destoinicia de contribuire a locuitorilorŭ.

3. Este nejustŭ şi neechitabilŭ conclusulŭ din cestiune, pentrucă presupunêndŭ — însĕ neconcedêndŭ, — că representanţa comitatensă plesnindŭ în faţă cele aduse mai susŭ ar fi îndreptăţită a face fundaţiunĭ pe punga cetăţenilorŭ contribuabilĭ, încă şi atuncĭ acestŭ conclusŭ este de a se caracterisa de nejustŭ şi neechitabilŭ, pentrucă recensimentulŭ séu numĕrarea ultimă a poporaţiunii (vedĭ opulŭ: A. m. korona országaiban az 1881. év elején végrehaitott népszámlálás eredményei, Budapest 1882.) comitatulŭ Têrnavei-micĭ are 92.214 locuitorĭ, din aceştia 46.034 suntŭ Românĭ, adecă 49.92% faţă cu aceştia suntŭ în comitatŭ 34% Saşĭ şi numai 17% Maghiarĭ, şi apoi décă luămŭ în consideraţiune, că reuniunea culturală maghiară din Transilvania are unŭ caracterŭ specificŭ maghiarŭ, atuncĭ este o nedreptate a pretinde dela locuitorii românĭ şi saşĭ, carĭ se află în maioritate preponderantă, ca şi ei sĕ contribue în cea mai mare mĕsură la susŭ amintita reuniune atuncĭ, când lipsele lorŭ culturale suntŭ atâtŭ de marĭ.

Nu se potrivesce cu dreptatea şi eschitatea a arunca pe spinarea lorŭ astfelŭ de contribuţiunĭ, carĭ după părerea lorŭ necombătută până acum, nu suntŭ destinate decâtŭ spre promovarea culturii maghiare, specialŭ a elementului maghiarŭ, şi aşa trăgêndŭ consecinţa din colisiunea intereselorŭ naţionale, unŭ astfelŭ de conclusŭ, şi aşa inoportunŭ, nu póte decâtŭ sĕ slăbéscă concordia necesară şi pe viitorŭ după părerea mea sĕ fiă spre stricarea armoniei, ce din di în di ni-se impune, şi tocmai pentru aceea chiar şi din punctŭ de vedere politicŭ nu este bine a esploata într'atâta situaţiunea momentană, respective maiorităţii maghiare din comitetulŭ comitatensŭ nu-i este iertatŭ a-şĭ exercia potestatea temporală aşa, ca Nemaghiarii sĕ o considere de o tiranisare constituţională ce în urma urmelorŭ este în stare a spulbera tótă încrederea, ér acéstă din urmă împrejurare nu póte fi decâtŭ în detrimentulŭ concordiei dorite de fiăcare patriotŭ adevĕratŭ.

In consecinţa tuturorŭ acestora cerŭ, ca înaltulŭ ministerŭ sĕ anuleze conclusulŭ din cestiune, respective sĕ refuse aprobarea aceluia.

Procesulŭ „Zastavei".

Joi în 14 Octomvre n. s'a judecatŭ înaintea juriului din Pesta procesulŭ intentatŭ fóiei sêrbescĭ »Zastava« pentru „aţîţare contra naţionalităţilorŭ". Ca sĕ vadă şi cetitorii noştri în ce a constatŭ acéstă „aţîţare", e dămŭ următórele amĕrunte:

In 13 Decemvre a. t. apărù în diarulŭ »Zastava" unŭ articulŭ în care se tracta despre alegerile făcute cu ceva mai nainte în representanţa oraşului Essegg, cu care ocasiune partida germană-unguréscă alese trei membri din fracţiunea sêrbo-croată. In acestŭ articulŭ, scrisŭ sub titlulŭ: „O vorbă seriósă către Sêrbĭ şi Croaţĭ," se dice între altele:

»Inimicii Serbiei şi Croaţiei au pescuitŭ din lacŭ cei mai bunĭ peşcĭ pentru sine. Pe când noi emulamŭ după dictatulŭ Budapestei şi Vienei şi ne vătĕmamŭ unii pe alţii, mărgăritarele nóstre Bosnia şi Erţegovina fură ocupate. Pe când noi fraţii ne certamŭ, inimicii noştri vătĕmară interesele nóstre cele mai bune, tăiară aripile de aurŭ ale Maticzei, desfiinţară juriulŭ de presă şi libertatea cuvêntului, subminară independenţa judecătorésca în ţéra nóstră. Numai décă ne vomŭ uni, putemŭ fi tarĭ şi sĕ dicemŭ cu Gladstone: »Josŭ mânile!«

Acusatulŭ e Josa Tomics, redactorulŭ responsabilŭ alŭ „Zastavei", născutŭ în Verşeţŭ, de 30 de anĭ, căsĕtoritŭ. Pentru articululŭ incriminatŭ nu ia rĕspunderea, deórece are sĕ facă unele observaţiunĭ contra competinţii tribunalului.

Preşedintele dice că tribunalulŭ are sĕ decidă despre acesta, şi nu juriulŭ. Observările trebuescŭ făcute în intervalŭ de 15 dile dela primirea actului de acusaţiune. Intrébă apoi pe Tomics: Nu eştĭ redactorulŭ responsabilŭ alŭ „Zastavei«?

Acusatulŭ afirmă, că elŭ este, dér în sensulŭ § 33 alŭ legii de presă numai atuncĭ póte fi trasŭ la rĕspundere, când autorulŭ n'ar fi cunoscutŭ. In casulŭ acesta însĕ autorulŭ s'a mărturisitŭ, precum va dovedi cu o declaraţiune în scrisŭ.

Peşedintele dice că din actele tribunalului din Essegg se constată, că Anton Kovacsevics a mărturisitŭ că elŭ e autorulŭ, dér că n'a scrisŭ cu rea intenţiune. Totodată Jasa Tomics a spusŭ, că articululŭ din cestiune s'a trimisŭ în absenţa sa Fóia o conducea atuncĭ Ivan Ivanics.

Acusatulŭ observă, că traducerea articulului în unguresce apare multŭ mai rabiată decâtŭ originalulŭ. Cuvêntulŭ *„izrabiti"* nu însemnéză a jefui, ci „a se folosi«, „a esploata«.

Procurorulŭ dice că, chiar décă n'a fostŭ redactorulŭ acasă, în sensulŭ § 30 şi 33 alŭ legii de presă e responsabilŭ. Numai atuncĭ se póte achita acusatulŭ, décă ar fi adevĕratŭ, că Ungurii apasă şi jefuescŭ pe diferitele naţionalităţĭ. Décă ar peri Ungaria, nu amicii de aceleaşĭ sentimente ai acusatului arŭ întemeia aci unŭ imperiu, ci puternica Rusiă. Cere sĕ fiă condamnatŭ acusatulŭ după punctulŭ 2, § 172 alŭ legii penale.

Acusatulŭ Tomics se aperă în limba germană. Autorulŭ articulului a vrutŭ sĕ aducă o înţelegere între Sêrbĭ şi Croaţĭ, fără nicĭ o rea intenţiune. In articulŭ se critică unele fapte, care nu se potŭ contesta. Autorulŭ polemiséză cu procurorulŭ despre posiţiunca Sêrbilorŭ din Ungaria şi despre cestiunea naţionalităţilorŭ. Cu totŭ dreptulŭ celŭ au Sêrbii d'a alege liberŭ pe patriarhulŭ în congresŭ, acum câţĭva anĭ li-s'a impusŭ unŭ patriarhŭ, care n'are simţŭ nicĭ pentru poporulŭ sĕu, nicĭ pentru familia sa. Ungurii suntŭ intoleranţĭ faţă cu celelalte naţionalităţĭ mai micĭ. Cere sĕ fiă judecâtŭ nu după convingerea politică, ci după dreptŭ şi consciinţă.

Juraţii l'au declaratŭ unanimŭ vinovatŭ. Tribunalulŭ l'a condamnatŭ la 3 lunĭ închisóre, 600 fl, amendă, eventualŭ alte 60 de dile arestŭ, şi 105 fl. 60 cr. cheltuelĭ de judecată. Acusatulŭ n'a apelatŭ, ci a şi întratŭ a'şĭ face pedépsa.

Ultime sciri.

Petersburg, 15 Octomvre. O circulară a Rusiei declară că guvernulŭ Ţarului nu recunósce validitatea alegerilorŭ bulgărescĭ.

Sofia, 15 Octomvre. O notă a guvernului spune că articolulŭ „Journalului de St. Petersbourg" semnalatŭ de „Agenţia Havas", care spune că guvernulŭ bulgarŭ ar fi terorisatŭ pe alegĕtorĭ şi denaturatŭ depeşile, nu se întemeiază de câtŭ pe date eronate. Adevĕrulŭ e că pretutindenĭ alegerile au fostŭ făcute cu o mare libertate şi că în câte-va locurĭ a existatŭ terorismulŭ şi décă este exces, numai oposiţiunei trebue atribuitŭ. Deputaţii asasinaţĭ la Dubniţa aparţinŭ partidului guvernamentalŭ. Biroulŭ electoralŭ din Sofia a fostŭ atacatŭ de partisanii oposiţiunei. Relativŭ la opiniunea exprimată în privinţa depeşilorŭ, trebue sĕ se observe că se găsescŭ acum în Sofia vre o douĕ-decĭ de corespondenţĭ de diare germane, englese şi rusescĭ gata a certifica că depeşile lorŭ nu suntŭ nicĭ o dată censurate.

DIVERSE.

Balonulŭ aeronautului Lhoste. — Balonulŭ cu care aeronautulŭ francesŭ Lhoste a întreprinsŭ de curêndŭ călĕtoria primejdiósă dela Cherbourg la Londra se deosibesce în câteva puncte de căpeteniă de balónele anteriore. Mai ântêiu între gondola şi între îmbrăcămintea balonului este aplicată o vêslă, prin care se face posibilă o cârnire a balonului contra direcţiunei vêntului, Mai departe sub gondolă se află unŭ şurubŭ orizontalŭ. care s'a întrebuinţatŭ cu succesŭ spre a aduce balonulŭ mai aprópe de pămêntŭ, respective de suprafaţa mării fără a întrebuinţa mijloculŭ obicĭnuitŭ dér periculosŭ de a se slobozi gazŭ din balonŭ. In fine a fostŭ lăsată josŭ unŭ felŭ de ancoră în forma unui înotătorŭ, care a opritŭ cursulŭ balonului în modŭ nu neînsemnatŭ. Când balonulŭ, cu tótă resistenţa apei provocată de înotătorŭ, a arătatŭ în urma urcărei temperaturei, érăşĭ înclinarea de a se înălţa, călĕtorii au intrebuinţatŭ mijloculŭ de a se scoborî în mare unŭ vasŭ de ferŭ, ce cuprinde 400 de litrurĭ; acestŭ vasŭ se umplù cu apă şi fù trasŭ érăşĭ în susŭ în cărcătura balonului; balastulŭ fù măritŭ în modŭ însemnatŭ. In apropierea litoralului, când a fostŭ de lipsă a ridica balonulŭ érăşĭ în regiunĭ mai înalte, apa érăşĭ a fostŭ deşertată.

Păstrarea zamei de lămâe. — Acéstă zémă, care înlocueşte adesea-orĭ acidulŭ citricŭ, şi e aşa de desŭ întrebuinţată în economia domestică, se póte păstra, fără a se mucigăi séu strica, décă se adaugă 10 părţĭ la sută alcool, care are proprietatea d'a îndepărta causele stricăciunei zémei de lămâe ce se păstréză mai alesŭ pentru timpurele când se găsescŭ rarŭ şi scumpŭ lămâele.

Cum se feresce fierulŭ şi tuciulŭ de rugină. — Dupăce obiectele de aceste metale s'au curăţitŭ bine prin ajutorulŭ acidului sulfuricŭ slabŭ (apă tare amestecată cu apă), care topesce periculele de oxidŭ (ruginélă), după ce se frécă acele obiecte cu nisipŭ uscatŭ şi se ştergŭ bine, se văpsescŭ cu o amestecătură de părţĭ egale de oxidŭ de aramă şi de boratŭ de plumbŭ amestecate cu esenţă de terebentină. Dupăce se usucă acea unsóre, fierulŭ se încăldesce în unŭ cuptorŭ până la roşu închisŭ. Văpséla sa topitŭ şi întrândŭ în porii fierului, îlŭ acoperă cu unŭ lustru care cu greu sĕ ia de pe fierŭ şi devine nepĕtrundĕciosŭ. Décă se voesce a se acoperi suprafaţa astfelŭ tratată cu unŭ smalţŭ strălucitorŭ, se acoperă, dupéce s'a răcitŭ, cu unŭ lustru compusŭ din litharg, boratŭ de plumbŭ, esenţă de lavandă. Apoi se încăldesce din nou. Acesta e marele secretŭ alŭ unorŭ armurierĭ, carĭ cu prilegiulŭ d'a-ţĭ polei, smălţui etc. puscele, astfelŭ de „miraculosŭ" ca sĕ nu mai ruginéscă, îţĭ iau parale destule.

Curăţitulŭ gémurilorŭ. — Pentru a se curăţi bine gémurile sĕ se întrebuinţeze o composiţiă de magnesie calcinată udată cu benzină. („Gazeta Săténului").

Editorŭ: **Iacobŭ Mureşianu.**
Redactorŭ responsabilŭ **Dr. Aurel Mureşianu**

Cursulŭ la bursa de Viena

din 16 Octomvre st. n. 1886.

Rentă de aurŭ 4%	102 90	Bonurĭ croato-slavone	104.50
Rentă de hârtiă 5%	91.—	Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98.50
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	151.50	Imprumutulŭ cu premiu ung.	121.—
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	99.70	Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului	123.75
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	— —	Renta de hârtiă austriacă	82.35
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	116.25	Renta de arg. austr.	83 15
Bonurĭ rurale ungare	104.50	Renta de aurŭ austr.	114 30
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.50	Losurile din 1860	138 —
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	105.40	Acţiunile băncei austro-ungare	868 —
Bonurĭ cu cl. de sortare	105.40	Act. băncei de creditŭ ung.	287.—
Bonurĭ rurale transilvane	105 25	Act. băncei de creditŭ austr.	278.60
		Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.90
		Napoleon-d'orĭ	9.91
		Mărcĭ 100 împ. germ.	61.40
		Londra 10 Livres sterlinge	125.90

Cursulu pieţei Braşovŭ

din 16 Octomvre st. n. 1886

Bancnote românescĭ	Cump.	8.45	Vênd.	8.50
Argint românesc	»	8.50	»	8.55
Napoleon-d'orĭ	»	9.90	»	9.94
Lire turcescĭ	»	11.24	»	11.27
Imperialĭ	»	10.22	»	10.26
Galbenĭ	»	5.89	»	5.91
Scrisurile fonc. »Albina«	»	100.50	»	101.50
Ruble Rusescĭ	»	120.—	»	122.—
Discontulŭ	»	7—10% pe anŭ.		

Nr. 82/1886.
of. scol.

Concursŭ.

Pentru ocuparea postului de învĕţătorŭ în clasa I. a scólei conf. gr. cat. din Rodna veche prin acésta se escrie concursŭ.

Salarulŭ împreunatŭ cu acestŭ postŭ e de 300 fl. v. a. în care e calculatŭ relutulŭ pentru lemne şi cuartirŭ, şi se plătesce din cassa fondului scolarŭ confes. gr. cat.

Doritorii de a ocupa acestŭ postŭ au de a-şi trimite recursele lorŭ provĕḑute cu atestatulŭ de cualificaţiune din limba română şi maghiară, despre purtarea morală şi de serviciulŭ de pănă acum, la senatulŭ scolarŭ confes. gr. cat. mai josŭ subscrisŭ, pănă în 24 Octomvre a. c. când va fi şi ḑiua alegerei, la care concurenţii au de a se presenta în persónă înaintea senatului scolarŭ.

Din şedinţa senatului scolarŭ confes. gr. cat.

Rodna veche, în 7 Octomvre 1886. 3—3

Preşedinte: **Clemente Lupşaiŭ**, parochŭ gr. cat.

Secretarŭ: **Silvestru Mureşanu**, învĕţătorŭ.

Tarifa anunţurilorŭ şi inserţiunilorŭ.

Anunciurĭ în pagina a IV-a linia de 30 litere garmond fl. — cr. 6.
Pentru inserţiunĭ şi reclame pagina a III linia à fl. — cr 10.

Pentru repeţirĭ se acórdă următórele rabate:

Pentru repeţirĭ de	3— 4 orĭ	10%
" " "	5— 8 "	15%
" " "	9—11 "	20%
" " "	12—15 "	30%
" " "	16—20 "	40%
Dela 20 de repeţirĭ în susŭ		50%

Pentru anunciurĭ ce se publică pe mai multe lunĭ se facŭ învoirĭ şi reducerĭ şi peste cele însemnate mai susŭ.

Avisŭ d-lorŭ abonaţĭ!

Rugămŭ pe d-nii abonaţĭ ca la reînoirea prenumeraţiunei sĕ binevoiască a scrie pe cuponulŭ mandatului postalŭ şi numerii de pe făşia sub care au primitŭ ḑiarulŭ nostru pănă acuma.

Domnii ce se abonéză din nou sĕ binevoiască a scrie adresa lămuritŭ şi sĕ arate şi posta ultimă. *ADMINISTR. „GAZ. TRANS“*

Mersulŭ trenurilorŭ

Valabilŭ dela 1 Octomvre st. n. 1886.

pe linia **Predealŭ-Budapesta** şi pe linia **Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta** a calei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Tren accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Bucurescĭ	—	4.50	—	—
Predealŭ	—	9.32	—	—
	—		—	—
Timişŭ	—	9.56	—	—
Braşovŭ	—	10 29	—	—
	7.47	—	4.16	—
Feldióra	8.24	—	5.02	—
Apatia	8 51	—	5 43	—
Agostonfalva	9.14	—	6.15	—
Homorodŭ	9.51	—	7.06	—
Haşfaleu	11.03	—	8.52	—
Sighişóra	11.29	—	9.19	—
	11.26	—	9.31	—
Elisabetopole	12 00	—	10.16	—
Mediaşŭ	12.29	—	10.57	—
Copsa mică	12.44	—	11.19 11.31	—
Micăsasa	1.05	—	11.52	—
Blaşiu	1.34	—	12.31	—
Crăciunelŭ	1.46	—	12.48	—
Teiuşŭ	2.09	—	1.22	—
Aiudŭ	2.39	—	2.18	—
Vinţulŭ de susŭ	3.01	—	2.48	—
Uióra	3.08	—	2.56	—
Cucerdea	3.14	—	3 64	—
Ghirisŭ	3.53	—	4.51	—
Apahida	5.10	—	5.28	—
Cluşiu	5.30	—	5 56	—
	—	6.03	—	8.00
Nedeşdu	—	6.21	—	8.36
Ghirbĕu	—	—	—	9.02
Aghirişŭ	—	—	—	9.32
Stana	—	—	—	10.11
Huiedinŭ	—	7.14	—	10.51
Ciucia	—	7.43	—	12.16
Bucia	—	—	—	12.50
Bratca	—	—	—	1.21
Rév	—	8.22	—	2.02
Mezŏ-Telegd	—	8.48	—	3.06
Fugyi-Vásárhely	—	—	—	3.38
Várad-Velinţe	—	—	—	3.54
Oradia-mare	—	9.13	—	4.05
	—	9.18	10.55	4.50
P. Ladány	—	10.38	1.23	7.28
Szolnok	—	12.20	3.24	—
Buda-pesta	—	2.15	10.05	—
Viena	—	—	2.15	—
	—	8.00	6.05	—

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ de pers.	Tren accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	11.10	—	—	—	—
Budapesta	7.40	2.—	3.10	6.20	8.00
Szolnok	11.05	3.58	7 38	9.34	11.40
P. Ladány	2 02	5.28	5 40	11.26	2.31
Oradea mare	4.12	6.58	9.14	1.38	—
Várad-Velencze	—	—	9.24	2.06	—
Fugyi-Vásárhely	—	—	9.41	2.17	—
Mezö-Telegd	—	7.33	10.19	2.40	—
Rév	—	8.04	11.38	3.24	—
Bratca	—	—	12.18	3.47	—
Bucia	—	—	12.54	4.07	—
Ciucia	—	8.58	1.57	4.33	—
Huiedin	—	9.28	3.11	5.15	—
Stana	—	—	3.40	5.34	—
Aghiriş	—	—	4.15	5.55	—
Ghirbĕu	—	—	4.36	6.07	—
Nedeşdu	—	—	4.58	6.24	—
Cluşiu	—	10.28	5.26	6.43	—
	11.00	—	—	—	7.08
Apahida	11.19	—	—	—	7.36
Ghiriş	12.30	—	—	—	9.06
Cucerdea	1.01	—	—	—	9.53
	1.06	—	—	—	10.—
Uióra	1.13	—	—	—	10.09
Vinţulŭ de susŭ	1.20	—	—	—	10.19
Aiudŭ	1.41	—	—	—	10.48
Teiuşŭ	2.00	—	—	—	11.14
Crăciunelŭ	2.35	—	—	—	12.12
Blaşŭ	2.48	—	—	—	12.30
Micăsasa	3.20	—	—	—	1.12
Copşa mic	3 36	—	—	—	1.32
Mediaşŭ	4.00	—	—	—	2.18
Elisabetopole	4.3	—	—	—	3.03
Sigişóra	5.12	—	—	—	3.49
Haşfaleu	5.37	—	—	—	4.28
Homorod	7.02	—	—	—	6.16
Agostonfalva	7.43	—	—	—	7.06
Apatia	8.11	—	—	—	7.46
Feldióra	8.41	—	—	—	8.25
Braşovŭ	9 21	—	—	—	9.15
	—	5.45	—	—	—
Timişŭ	—	6.22	—	—	—
Predealŭ	—	6.47	—	—	—
	—	—	—	—	—
Bucurescĭ	—	11.45	—	—	—

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Teiuşŭ	11.24	—	2.40
Alba-Iulia	11.59	—	3.14
Vinţulŭ de josŭ	12.30	—	4.22
Şibotŭ	12.52	—	4.50
Orăştia	1.01	—	5.18
Simeria (Piski)	2.03	—	5.47
Deva	2 52	—	6.35
Branicĭca	3.23	—	7.02
Ilia	3.55	—	7.28
Gurasada	4.08	—	7.40
Zam	4.25	—	8.11
Soborşin	5.30	—	8.46
Bĕrzova	5.56	—	9.33
Conopŭ	6.27	—	9.53
Radna-Lipova	6.47	—	10.27
Paulişŭ	7.28	—	10.42
Gyorok	7.43	—	10.58
Glogovaţŭ	7.59	—	11.25
Aradŭ	8.28	—	11.39
Szolnok	8.42	—	4 52
	—	—	5.12
Budapesta	—	—	8.20
Viena	—	—	6.05

Budapesta-Aradŭ-Teiuşŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	11.10	12.10	—
Budapesta	8.20	9.05	—
Szolnok	11.20	12.41	—
	4 10	5.45	—
Aradŭ	4 30	6.—	7.04
Glogovaţŭ	4 43	6.13	7.22
Gyorok	5 07	6.38	7.58
Paulişŭ	5.19	6.51	8 17
Radna-Lipova	5.41	7.10	8 36
Conopŭ	6 09	7.37	—
Bĕrzova	6.28	7.55	—
Soborşin	7 25	8.42	—
Zam	8 01	9.12	—
Gurasada	8.34	9.41	—
Ilia	8 55	9.58	—
Branicĭca	9.19	10.17	—
Deva	9 51	10.42	—
Simeria (Piski)	10.35	11 07	—
Orăştiă	11.11	11.37	—
Şibotŭ	11.43	12.—	—
Vinţulŭ de josŭ	12.18	12.29	—
Alba-Iulia	12.36	12.46	—
Teiuşŭ	1.29	1.41	—

Aradŭ-Timişóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ mixt
Aradŭ	5.48	—	6.05
Aradulŭ nou	6.19	—	6.33
Németh-Ságh	6.44	—	6.58
Vinga	7.16	—	7.29
Orczifalva	7.47	—	7.55
Merczifalva	—	—	—
Timişóra	9.02	—	9.08

Simeria (Piski) Petroşeni

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ mixt
Simeria	11.25	—	2.42
Streiu	11.58	—	3.25
Haţegŭ	12.46	—	4.16
Pui	1.37	—	5.11
Crivadia	2.24	—	5.58
Baniţa	3.05	—	6.41
Petroşeni	3.37	—	7.12

Timişóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timişóra	6.25	—	5.00
Merczifalva	—	—	—
Orczifalva	7.46	—	6.32
Vinga	8.15	—	7.02
Németh-Ságh	8.36	—	6.23
Aradulŭ nou	9.11	—	8.01
Aradŭ	9.27	—	8 17

Petroşeni—Simeria (Piski)

	Trenŭ de pers.	Trenŭ omnibus	Trenŭ mixt
Petroşeni	10 07	—	6.10
Baniţa	10 48	—	6.53
Crivadia	11.25	—	7 37
Pui	12.05	—	8.20
Haţegŭ	12.42	—	9 01
Streiu	1.22	—	9.52
Simeria	1 53	—	10.31

Tipografia *ALEXI* Braşovŭ. Hârtia din fabrica d-lorŭ Königes & Kopony, Zernescĭ.